

درس ششم

سوره مائده: آیات (۱۱۰ - ۱۱۵)

درس ششم

سوره مائده: آیات (۱۱۰ - ۱۱۵)

! نکات مهم آیات:

۱. خداوند شش نعمت ویژه را به عیسی و مادرش   گوشزد می کند: ۱. سخن گفتن عیسی ع در نوزادی؛ ۲. فراگیری کتاب، حکمت، تورات و انجیل؛ ۳. دمیدن عیسی ع به کالبد پرنده گلی و زنده شدن آن؛ ۴. درمان بیماری های کوری و پسی؛ ۵. زنده کردن مردگان؛ ۶. محفوظ ماندن عیسی ع از شر یهودیان؛
۲. در مورد عیسی ع دو گروه دچار "توهم باطل" بودند: ۱. کسانی از کفار که معجزات حضرت را «سحر و جادو» می پنداشتند (تفریطی ها)؛ ۲. کسانی از مؤمنان اهل کتاب که برای حضرت مقام الوهیت و ابن الٰهی قائل شدند (افراطی ها)؛
۳. گروه سوم نیز بودند که در برابر عیسی ع راه دشمنی و توطئه چینی در پیش گرفتند؛
۴. حضرت عیسی ع در میان طرفداران و یارانش دارای تعداد اندکی «یاور ویژه» بود که آن ها را «حواریون» می خواندند؛

۵. در پی توطئه علیه عیسی ع ، خداوند از حواریون خواست با پیامبرشان «پیمان مجدد» ببندند؛
۶. حواریون به منظور «اطمینان قلبی» از خداوند طلب «ماده آسمانی» کردند و خداوند هم با یک شرط پذیرفت؛
۷. خداوند در کنار وعده مائده آسمانی، نسبت به انکار آن پس از نزول، وعده عذاب می‌دهد.

لغات درس ششم

تَجَدَّنَ:	بی گمان خواهی یافت	تَفِیْضٌ:	سرازیر می شود
یَسْتَطِيعُ:	می تواند	عَلَيْنَا:	بر ما
يُنْزِلُ:	فرو می آورد	أُرْزُقْنَا:	ما را روزی ده
نَآكُلُ:	بخوریم	مَائِدَةً:	خوان، سفره‌ای که در آن طعام است
مُنْزِلُهَا:	نازل کننده آن (مائده)	أَعَذَّبَهُ:	عذاب می کنم او را
يَكْفُرُ:	کفر می ورزد (در اینجا یعنی انکار می کند)	نُرِيدُ:	می خواهیم
صَدَقْتَنَا:	به ما راست گفتی	تَطْمَئِنَّ:	آرامش یابد
أَنْزِلُ:	فرو فرست		
عَدَاوَةٌ:	دشمنی	الدِّمْعُ:	اشک
أَقْرَبَهُمْ:	نزدیکترین آنان	عَرَفُوا:	شناختند
مَوَدَّةً:	دوستی	نَطْمَعُ:	امیدواریم
قَسِيسِينَ:	دانشمندان مسیحی (کشیش)	أَثَابَهُمْ:	پاداش شان داد
تَرَى:	می بینی		

❖ آيه ١١٠: إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي
عَلَيْكَ وَ عَلَى وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ
تَكَلَّمَ النَّاسُ فِي الْمَهْدِ وَ كَهْلًا وَ إِذْ عَلَّمْتُكَ
الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ التَّوْرَةَ وَ الْإِنْجِيلَ وَ إِذْ تَخْلُقُ
مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا
بِإِذْنِي وَ تُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَ الْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَ إِذْ تُخْرِجُ
الْمَوْتَى بِإِذْنِي وَ إِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ
جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا
سِحْرٌ مُبِينٌ

ترجمه: [یاد کن] هنگامی را که خدا فرمود: ای عیسی پسر مریم! نعمت مرا بر خود و بر مادرت به یاد آور، آنگاه که تو را به روح القدس تایید کردم که در گهواره [به اعجاز] و در میان سالی [به وحی] با مردم سخن گفتی و آنگاه که تو را کتاب و حکمت و تورات و انجیل آموختم و آنگاه که به اذن من از گل [چیزی] به شکل پرنده می ساختی پس در آن می دمیدی و به اذن من پرنده ای می شد و کور مادرزاد و پیس را به اذن من شفا می دادی و آنگاه که مردگان را به اذن من [زنده از قبر] بیرون می آوردی و آنگاه که [آسیب] بنی اسرائیل را هنگامی که برای آنان حجت های آشکار آورده بودی از تو

باز داشتم، پس کسانی از آنان که کافر شده بودند گفتند این [ها چیزی] جز افسونی آشکار نیست.

تفسیر:

ظرف خطاب در این آیه صحنه قیامت است.^۱ خدا در آیه پیش به وصف قیامت و جمع پیامبران پرداخته، اکنون به وصف مسیح ع و گفتگوهای خود با او پرداخته می‌فرماید: (إِذْ قَالَ اللَّهُ) مقصود هنگامه قیامت است.

خداوند به حضرت عیسی ع می‌فرماید: نعمت‌های مرا برخود و بر مادرت به یاد آور، همان نعمت‌هایی

۱. برخی از مفسران، ظرف خطاب آیه مذکور را "دنیا" می‌دانند، زیرا اولاً ظاهر آیه اقتضا دارد و ثانیاً هدف از شمردن نعمات برای ایجاد روح شکرگزاری است که در دنیا قابل تحقق است نه در آخرت.

که سپس از "تأیید شدن تان به روح القدس" به ظهور رسیده است.

لازم به یادآوری است، تمام نعمت‌های ذکر شده در آیه، شرح و تفسیر و مصادیق عبارت «إِذْ أُيِّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ» است؛ لذا عبارت شریف مذکور، قبل از نعمات الهی بر آن دو حضرت آمده است گرچه همان «تأیید روح القدس» هم، خود یکی از نعمات بزرگ الهی محسوب می‌شود.^۲

تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ : نعماتی که باید مورد یادآوری قرار گیرند، عبارتند از:

سخن گفتن حضرت عیسی ع در کودکی و
بزرگسالی که در هر دو مرحله، سخنانش پخته و
حساب شده بود؛ هم در ادعا هم در دعوت.

۱. فراگیری کتاب، حکمت، تورات و انجیل به تعلیم
خداوند؛

۲. ساختن پیکر پرنده از گل و دمیدن در آن و زنده
شدن آن به اذن الهی؛

۳. درمان کورمادرزاد و شخص مبتلا به مرض پیسی،
به اجازه خداوند؛

۴. زنده کردن مردگان به اذن الهی؛

۵. حفظ عیسی ع از توطئه و آسیب یهودیان.^۳

فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ : و اما
فکر کنید واکنش کافران در برابر این نعمات
معجزه آسا، چه بود؟

آنان چون فهم و شعور کافی ندارند، این معجزات
آشکار را «سحر و جادو» می پنداشتند.

در برابر این «توهم تفریطی» از سوی کافران، یک
«توهم افراطی» هم از سوی مؤمنان مسیحی و یهودی
مطرح است که اعتقاد داشته و دارند که حضرت
عیسی ع مقام «خدایی» یا «فرزند خدایی» دارد.
بدون شک هردو پندار، باطل است.^۴

آیات مربوط به حضرت عیسی ع که مسائل مختلفی
را بیان کرده، هماهنگ است با غرضی که این سوره

به دنبال تحقق آن است؛ یعنی: دعوت به وفای به عهد، شکر نعمت و دوری از نقض این دو حالت.^۵

❖ آیه ۱۱۱: وَ إِذْ اَوْحَيْتُ اِلَى الْحَوَارِيِّينَ اَنْ اٰمَنُوْا بِى وَ بِرَسُوْلِى قَالُوْا اٰمَنَّا وَ اَشْهَدُ بِاَنَّنا مُسْلِمُوْنَ

ترجمه: و [یاد کن] هنگامی را که به حواریون وحی کردم که به من و فرستاده‌ام ایمان آورید. گفتند: ایمان آوردیم و گواه باش که ما مسلمانیم.

تفسیر:

پس از یادآوری نعمت‌ها بر عیسی ع و مادرش، از این آیه به بعد به موهبت‌هایی که به حواریون؛ یعنی

یاران نزدیک مسیح بخشیده شده، اشاره خواهد کرد.^۶

عده‌ای از یهودیان، نه تنها معجزات عیسی ع را «سحر و جادو» خواندند بلکه در صدد توطئه و مبارزه برضد آن حضرت برآمدند؛ در این هنگام خداوند از راه الهام به حواریون وی فهماند که در این شرایط بحرانی باید با خدا و رسولش پیمان مجدد ببندند که از «دین الهی و رسولش» محافظت کنند. حواریون این دعوت را پذیرفتند و خدا را شاهد گرفتند که ما مسلمانی و از دستورهای او از جان و دل اطاعت می‌کنیم.^۷

۶. تفسیر نمونه، ج ۵، ص ۱۲۷.

۷. تسنیم، ج ۲۴، ص ۲۳۴.

همان طور که ذکر شده مراد از «وحی» در آیه شریفه، «الهام» است.^۸ «هنگامی که به حواریون الهام کردم؛ یعنی به وسیله آیاتی که به آنان نشان دادم، به دل آنان افکندم.^۹

❖ آیه ۱۱۲: إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه: و [یاد کن] هنگامی را که حواریون گفتند: ای عیسی پسر مریم! آیا پروردگارت می تواند از

۸. روان جاوید، ج ۲، ص ۲۸۸.

۹. مجمع البیان، ج ۷، ص ۲۳۰.

آسمان خوانی برای ما فرود آورد؟ [عیسی] گفت:
اگر ایمان دارید، از خدا پروا کنید.

تفسیر:

حواریون پس از تجدید پیمان و تحکیم ایمان، از حضرت عیسی ع خواستند که اگر خدا می تواند، طعامی را از آسمان برای ما فرود فرستد^{۱۰} حواریون این سؤال را در آغاز دینداری خود هنگامی که هنوز ایمان شان کامل نشده بود، مطرح کردند.^{۱۱}

قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ : عیسی ع از این تقاضا که بوی شک و تردید می داد، آن هم پس از آوردن

۱۰. تسنیم، ج ۲۴، ص ۲۴۰.

۱۱. مجمع البیان، ج ۷، ص ۲۳۳.

آن همه آیات و معجزات، نگران شد و به آنها
 هشدار داد که: از خدا بترسید، اگر ایمان دارید.^{۱۲}

❖ آیه ۱۱۳: قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا
 وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ

ترجمه: گفتند می خواهیم از آن بخوریم و دل های
 ما آرامش یابد و بدانیم که به ما راست گفته ای و بر
 آن از گواهان باشیم.

تفسیر:

حالا نوبت حواریون است که نگرانی پیامبرشان را
 برطرف کنند، بنابراین در پاسخ عیسی ع می گویند:

ما چهار هدف معقول داریم: ۱. با نزول مائده آسمانی به «طمأنینه قلبی» برسیم؛ ۲. بدانیم که ادعا و دعوت شما راست و درست بوده است؛ ۳. می-خواهیم بر نزول چنین نعمتی از جانب خداوند شاهد باشیم و شهادت بدهیم؛^{۱۳} ۴. از مائده آسمانی بهره-مند شویم (تا از نورانیت آن برخوردار گردیم)^{۱۴}؛ پس غرض ما از گفته خود لجاجت یا انکار نبوده است.

۱۳. تسنیم، ج ۲۴، ص ۲۴۸.

۱۴. تفسیر نمونه، ج ۵، ص ۱۲۸.

❖ آیه ۱۱۴: قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

ترجمه: عیسی پسر مریم گفت: بار الها! پروردگارا! از آسمان خوانی بر ما فرو فرست تا عیدی برای اول و آخر ما باشد و نشانه ای از جانب تو و ما را روزی ده که تو بهترین روزی دهندگانی.

تفسیر:

هنگامی که ثابت شد حواریون اهداف معقولی را در نظر دارند، خواسته آنها را با اصلاح کردن نقص آن به پیشگاه خداوند منعکس کرد. عیسی ع اهداف این درخواست را این گونه اعلام فرمود:

۱. روز نزول مائده آسمانی، عید می شود برای
مردم معاصر و آیندگان؛

۲. این اتفاق، نشانه ای باشد بر قدرت خداوند.^{۱۵}

وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ : در پایان عیسی ع ،
ضمن اینکه خواسته هایش را روزی خداوند معرفی
می کند، خداوند را به وصف «خیر الرازقین» می -
ستاید.^{۱۶}

در میان دعا هایی که انبیا از خدا داشتند، دعای عیسی
ع در این آیه خصوصیت منحصر به فردی دارد و
آن شروع دعا با کلام: «اللهم ربنا» می باشد.^{۱۷}

۱۵ . تسنیم، ج ۲۴، ص ۲۵۴.

۱۶ . تفسیر نمونه، ج ۵، ص ۱۲۹.

۱۷ . المیزان، ج ۶، ص ۳۳۸.

نکته: آیه دلالت دارد که بندگان به یکدیگر روزی می‌دهند، زیرا اگر چنین نبود معنی نداشت گفته شود: خدا بهترین روزی‌دهندگان است، در حالی که صحیح نیست گفته شود: خدا بهترین خدایان است؛ زیرا خدا فقط همان الله است و بس.^{۱۸}

❖ آیه ۱۱۵: قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزَّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ

ترجمه: خدا فرمود: من آن را بر شما فرو خواهم فرستاد و [لی] هر کس از شما پس از آن انکار ورزد، وی را [چنان] عذابی کنم که هیچ یک از جهانیان را [آن چنان] عذاب نکرده باشم.

تفسیر:

حضرت عیسیٰ ع خواسته حواریون را که همان «مائده آسمانی» بود از خداوند طلب کرد، خداوند در برابر این خواسته، هم «وعده» داد و هم «وعید». وعده داد که مائده آسمانی را فرو خواهد فرستاد و وعید داد که اگر کسی پس از نزول مائده آسمانی و دیدن آن کفر بورزد، او را به گونه‌ای بی‌مانند عذاب خواهد کرد.^{۱۹}

از وعده صریح خدا به انزال مائده (إِنِّي مُنَزِّلُهَا) استفاده می‌شود که مائده نازل شده است، ولو اینکه مسیحیان از آن خبری ندارند.^{۲۰}

۱۹. تسنیم، ج ۲۴، ص ۲۶۲.

۲۰. المیزان، ج ۶، ص ۳۴۰.

سؤال و جواب^{۲۱}

۱. سؤال: چرا حواریون در آیه ۱۱۲ کلمه «یستطیع» به کار بردند؟ مگر در توانایی خداوند شک داشتند؟!

جواب: اولاً، آنها در آغاز راه ایمان‌شان بودند و با تمام صفات الهی آشنا نبودند؛ ثانیاً، این کلمه به معنی «مصلحت» است؛ گویا می‌گویند: آیا خدا «مصلحت می‌داند» که چنان کند؟!

۲. سؤال: آن «مائده آسمانی» چه بود؟

جواب: روایت امام باقر ع حاکی است که مائده عبارت بود از «نان و ماهی».

۳. سؤال: آیا مائده‌ای نازل شد؟

جواب: برخی می‌گویند: وقتی خداوند هشدار عذاب داد به منکران، حواریون هم از درخواست خود منصرف شدند؛ ولی حق این است که «وعدۀ الهی» محقق شده است، آن هم در روز یکشنبه و شاید به همین دلیل روز یکشنبه برای مسیحیان قابل احترام است.

۴. سؤال: چرا خداوند در آیه ۱۱۵ «هشدار به عذاب

شدید» داد؟

جواب: زیرا افرادی که شاهد برخی از معجزات، حقایق و رموز عالم شوند با افرادی که به شکل عادی ایمان می‌آورند، تفاوت بسیار دارند. مسئولیت

سنگین روی دوش کسانی است که به مرحله «شهود باطن» می‌رسند؛ زیرا برای آنها «شهود حق» صورت پذیرفته، نه «اثبات حق».